

Gegevensbestanden van de Volkstellingen 1795-1971

Vorbereiding van de digitale publicatie van de tellingen van 1795, 1829, 1839, 1849, 1859, 1930, 1960 en 1971

Projectplan

Nederlands Instituut voor Wetenschappelijke Informatiediensten (NIWI-KNAW)
in samenwerking met het
Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS)
en de
Historische Databank Nederlandse Gemeenten (HDNG)

1. Naam van het project en contactpersoon

1.1. Projectnaam

Gegevensbestanden van de Volkstellingen 1795-1971: voorbereiding van de digitale publicatie van de tellingen van 1795, 1829, 1839, 1849, 1859, 1930, 1960 en 1971.

1.2. Contactpersoon

dr. P.K. Doorn

Hoofd Afdeling Geschiedenis

Nederlands Instituut voor Wetenschappelijke Informatiediensten (NIWI-KNAW)

Joan Muyskenweg 25

Postbus 95110

1090 HC Amsterdam

T +31 20 462 8606 F +31 20 665 8013

E peter.doorn@niwi.knaw.nl H www.niwi.knaw.nl

2. Korte omschrijving van het project

Het NIWI-KNAW voeren in samenwerking met het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en de Stichting HDNG (Historische Databank Nederlandse Gemeenten, waarin participeren de KUN, UvA en het NIDI) een digitaliseringsproject uit 'Gegevensbestanden van de Volkstellingen 1795-1971'. Het project bouwt voort op twee eerdere samenwerkingsprojecten tussen deze partijen en hangt tevens samen met een bij NWO ingediende aanvraag in het kader van de investeringen in grote apparatuur 'Life Courses in Context' in samenwerking met het IISG (Historische Steekproef Nederlandse bevolking).

De KNAW-subsidie zal worden gebruikt ter voorbereiding van de digitale publicatie van een selectie van de Volkstellingen 1795-1971. Het project bestaat uit de volgende drie werkpakketten:

- Werkpakket 1: Ontsluiting, elektronische publicatie en digitale archivering van de ingevoerde tellingen van 1795, 1829, 1839, 1849, 1859 en 1930.
- Werkpakket 2: Voorbereiding van een digitale publicatie van de Volkstelling 1960.

- Werkpakket 3: Toegankelijk maken en digitale archivering van de Volkstelling 1971.

Nadat de drie werkpakketten zijn gerealiseerd, ontstaat enerzijds een reeks van gedigitaliseerde tellingen, die alle toegankelijk zullen zijn in StatLine: 1795, 1849, 1859, 1899, 1930, (en in een latere fase) 1960 en 1971. Hiermee wordt een uiterst waardevol instrument voor het historisch en sociaal-wetenschappelijk onderzoek in Nederland gecreëerd.

Anderzijds ontstaat een zo compleet mogelijk geïntegreerd bestand van historische gegevens op gemeentelijk niveau van 1795 tot ca. 1995. Behalve de genoemde volkstellingen worden diverse reeds bestaande databestanden hierin geïntegreerd, zoals de Historisch Ecologische Databank van de UVA en de Hofstee-bestanden van het NIDI. Een historisch coördinatenbestand om de gegevens op gemeenteniveau cartografisch weer te geven is beschikbaar (NLKAART).

De omvang van het project beslaat 28 arbeidsmaanden en de doorlooptijd is anderhalf jaar (18 maanden).

3. Tijdfasering

3.1. Werkpakket 1

Op basis van de ervaringen van het CBS met de uitgave van de Volkstelling 1899 en de controles en annotatie van de tellingen van 1829, 1839 en (deels) 1849 is de fasering van de werkzaamheden als volgt gepland:

- Maand 1-4: afronding bewerking van volkstelling 1849.
- Maand 5-10: bewerking volkstelling 1859.
- Maand 11-12: bewerking van de relatief kleine volkstelling 1795.
- Maand 13-18: bewerking volkstelling 1930. Deze telling is in vergelijking met de negentiende-eeuwse voorgangers erg omvangrijk en complex, maar de uitvoerder kan profiteren van reeds uitgevoerd verkennend onderzoek door medewerkers van het CBS.

In alle vier gevallen bestaan de eindproducten uit een bestand gereed voor import in een presentatiemedium én een beschrijving van het analyseproces.

3.2. Werkpakket 2

- Maand 1: Inventarisatie en beschrijving van de tabellen in de lichtdrukken.
- Maand 2: Berekening van tabellen vergelijkbaar met die in de lichtdrukken.
- Maand 3-8: Vergelijking van gelichtdrukte met gegenereerde tabellen en inventarisatie van lacunes en afwijkingen.
- Maand 9-11: Onderzoeken van oorzaken van lacunes en afwijkingen.
- Maand 12: Vaststellen van mogelijkheden om lacunes aan te vullen.
- Maand 13-14: Vaststellen van mogelijkheden om correcties in digitale bestanden aan te brengen.
- Maand 15-16: Tijdsraming van aanvullingen en verbeteringen.
- Maand 17-18: Maken van een opzet voor de digitale publicatie van de gegevens in StatLine.

3.3. Werkpakket 3

- Maand 1-4: Opstellen van gedetailleerde beschrijving (meta-informatie) van de opgeslagen databestanden (voor toegankelijkstelling en digitale archivering).
- Maand 5-8: Het in overleg met externe onderzoekers samenstellen van een proefbestand waarmee zij zich vertrouwd kunnen maken met de opbouw en structuur van de databestanden.

- Maand 9-12: Onderzoek naar de mogelijke wijzen van toegankelijkstelling (vormen van 'on-site' werken en 'rekenen op afstand' ('remote access') in relatie met gebruikerswensen.
- Maand 13-15: Onderzoeken van statistische beveiligingseisen ten aanzien van de Volkstelling 1971.
- Maand 16-18: Voorbereiden van de digitale archivering van de bestanden bij het CBS zelf of in de data-archieven van het NIWI-KNAW.

4. Personele inzet

4.1. Werkpakket 1

- Onderzoeker/sociaal-economisch historicus, 18 maanden van 0,6 FTE (effectief 10,8 arbeidsmaanden bij voltijds vervulling): drs. H. Heger (NIWI-KNAW, werkzaamheden worden uitgevoerd bij KUN).
- Begeleiding door senior-onderzoekers:
- Werkpakketleiders: dr. J. Th. Engelen (KUN).

4.2. Werkpakket 2

- Onderzoeker/sociaal economisch historicus, 18 maanden van 0,6 FTE (effectief 10,8 arbeidsmaanden bij voltijdse vervulling): vacature.
- Begeleiding door senior-onderzoekers: dr. P.K. Doorn en drs. H.D. Tjalsma (NIWI-KNAW) en dr. J. van Maarseveen en drs. J. Jonker (CBS).
- Werkpakketleiding: dr. P.K. Doorn (NIWI-KAW).

4.3. Werkpakket 3

- Onderzoeker/sociaal economisch historicus, 18 maanden van 0,5 FTE of 12 maanden van 0,75 FTE (effectief 9 arbeidsmaanden bij voltijdse vervulling): vacature (werkzaamheden uit te voeren bij CBS).
- Begeleiding door senior-onderzoekers:
- Werkpakketleiding: dr. J.G.S.J van Maarseveen (CBS).

5. Begroting

5.1. Werkpakket 1:

Salariëring van één medewerker (18 maanden, gem. 0,6 aanstelling, inschaling 10-8)	EUR 42.880
Begeleiding, werkpakketleiding (ca. 0,5 dag per week)	PM

5.2. Werkpakket 2:

Salariëring van één medewerker (18 maanden, gem. 0,6 aanstelling, inschaling 9 of 10)	EUR 42.880
Begeleiding, werkpakketleiding (ca. 0,5 dag per week)	PM

5.3. Werkpakket 3:

Salariëring van één medewerker (18 maanden, gem. 0,5 aanstelling, inschaling 9 of 10)	EUR 36.760
Begeleiding, werkpakketleiding (ca. 0,5 dag per week)	PM

Algehele projectleiding (ca. 1 dag per week)	PM
--	----

Totaal	EUR 122.520
--------	-------------

De overige benodigde personele en materiële kosten worden gedragen door de participerende instellingen.

6. Deliverables

6.1. *Werkpakket 1*

- Bestanden met gecontroleerde en geanalyseerde data die gereed zijn om in te brengen in CBS StatLine.
- Rapporten met beschrijvingen van het analyseproces bij de diverse volkstellingen.

6.2. *Werkpakket 2*

- Nauwkeurige inventarisatie van de lacunes en afwijkingen in de digitale volkstelling van 1960 ten opzichte van de gepubliceerde boeken en gelichtdrukte tabellen.
- Projectplan voor de aanvulling en correctie van de gegevens op basis van de lichtdrukken met kostenraming.
- Beschrijving van publicatieformaat voor Volkstelling 1960.

6.3. *Werkpakket 3*

- On-site access tot de Volkstelling van 1971 voor onderzoekers.
- Volledig gedocumenteerde digitale Volkstelling van 1971 ter digitale archivering.

7. Samenwerking met andere instituten of instellingen

In het project wordt samengewerkt met het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en de Stichting Historische Databank Nederlandse Gemeenten (HDNG), waarin onderzoekers participeren van de Katholieke Universiteit Nijmegen (KUN Geschiedenis), de Universiteit van Amsterdam (UvA, Sociale Geografie) en het Nederlands Interuniversitair Demografisch Instituut (NIDI).

- Werkpakket 1 wordt uitgevoerd onder leiding van dr. Th. Engelen (KUN Geschiedenis); de uitvoerder, drs. H. Heger, krijgt als standplaats Nijmegen.
- Werkpakket 2 wordt uitgevoerd onder leiding van dr. P.K. Doorn (NIWI-KNAW); de uitvoerder krijgt als standplaats Amsterdam.
- Werkpakket 3 wordt uitgevoerd onder leiding van dr. J. van Maarseveen (CBS); de uitvoerder krijgt als standplaats Voorburg.

De werkpakketleiders (Doorn, Engelen en van Maarseveen) voeren de dagelijkse leiding van de werkzaamheden die in het betreffende werkpakket worden uitgevoerd. De werkpakketleiders vormen een stuurgroep en dragen gezamenlijk de verantwoordelijkheid van de coördinatie tussen de werkpakketten. Doorn heeft de algehele projectleiding.

Voor de begeleiding van het project wordt een begeleidingscommissie samengesteld bestaande uit vertegenwoordigers van de participerende instellingen. Deze commissie bestaat uit de volgende personen:

drs. J. Jonker (CBS)
dr. T. Vreugdenhil (CBS)
dr. J. van Maarseveen (CBS)
drs. E. Beekink (NIDI)
dr. P. Doorn (NIWI-KNAW)
dr. H. Knippenberg (UvA)

dr. Th. Engelen (KUN)
dr. F. Hendrickx (KUN)

De samenwerking tussen de projectpartners wordt contractueel vastgelegd. In het contract worden geregeld:

- Het beheer van de financiën. Het NIWI-KNAW treedt op als penvoerder ('coördinerend partner').
- Wanneer welke producten door welke partner worden geleverd.
- De verantwoordelijkheden voor de data-distributie.
- De verdeling van de materiële en immateriële opbrengsten (*credits*).
- Projectleiding en rol van de begeleidingscommissie.

De samenwerkingpartners brengen in het project hetvolgende in:
Het CBS:

- Digitaal ingetoetste uitkomsten van de volkstellingen van 1795, 1849, 1859 en 1930. Het betreft hier de data in de meest ruwe vorm, zonder enige meta-informatie en documentatie.
- Begeleiding van de bij het CBS geplaatste gastmedewerker
- Werkplek voor de medewerker met computervoorzieningen
- Gebruik van Statline-programmatuur

De KUN:

- De reeds beschikbare gegevens van de Historische Databank Nederlandse Gemeenten
- Begeleiding van de bij de KUN geplaatste medewerker volgens detacheringsovereenkomst
- Werkplek voor de medewerker met computervoorzieningen

8. Specifieke vragen aan het NIWI-KNAW

8.1. Verduidelijking van de deliverables

De in de drie werkpakketten te realiseren *deliverables* zijn reeds beschreven onder punt 6.

8.2. Verduidelijking van de relatie met de NWO-Groot aanvraag (met IISG)

De NWO-Groot aanvraag sluit nauw aan bij de in dit project uit te voeren activiteiten. In de NWO-Groot aanvraag worden de Volkstellingen 1859-1947 gedigitaliseerd; in het KNAW-project gaat het vooral om de jaren daarvóór en daarna, ofschoon er twee tellingen in het KNAW-project worden voorbereid voor elektronische publicatie, die ook in het NWO-Groot project worden gebruikt (1859 en 1930). Er is echter in de opzet en begroting van het NWO-Groot voorstel rekening mee gehouden dat deze tellingen reeds digitaal beschikbaar en gedocumenteerd zullen zijn, zoals ook is verdisconteerd dat de digitalisering van de Volkstelling 1899 reeds in 1999 is voltooid. Wanneer beide projecten zijn afgerond, zullen alle gepubliceerde volkstellingsgegevens 1795-1971 digitaal beschikbaar zijn voor verder onderzoek. Alleen de publicatie van de Woningtelling 1956 valt buiten beide projecten. Ook de zeer gedetailleerde, handgeschreven gegevens van 1930 (beroepstelling), 1947, 1956 (woningtelling) en 1960 (gedeeltelijk) zullen dan nog niet digitaal beschikbaar zijn, zoals ook de bedrijfstellingen geen deel uitmaken van de voorgestelde projecten. Wellicht worden in de toekomst plannen ontwikkeld voor verdere retrodigitalisering van statistisch materiaal voor historisch en sociaal-wetenschappelijk onderzoek.

	2002												2003											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Werkpakket 1																								
1.1. Afronding bewerking van volkstelling 1849.	xxx	xxx	xxx	xxx																				
1.2. Bewerking volkstelling 1859.					xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx														
1.3. Bewerking volkstelling 1795.											xxx	xxx												
1.4. Bewerking volkstelling 1930.													xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx						
Werkpakket 2																								
2.1. Inventarisatie en beschrijving tabellen in de lichtdrukken.						xxx																		
2.2. Berekening van tabellen vergelijkbaar met die in de lichtdrukken.							xxx																	
2.3. Vergelijking van gelichtdrukte met gegenereerde tabellen								xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx										
2.4. Onderzoeken van oorzaken van lacunes en afwijkingen.															xxx	xxx	xxx							
2.5. Vaststellen van mogelijkheden om lacunes aan te vullen.																		xxx						
2.6. Vaststellen van mogelijkheden om correcties in digitale bestanden aan te brengen.																			xxx	xxx				
2.7. Tijdsraming van aanvullingen en verbeteringen.																				xxx	xxx			
2.8. Maken van een opzet voor de digitale publicatie van de gegevens in StatLine.																						xxx	xxx	
Werkpakket 3																								
3.1. Opstellen van gedetailleerde beschrijving van de opgeslagen databestanden Volkstelling 1971									xxx	xxx	xxx	xxx	xxx											
3.2. Het in overleg met externe onderzoekers samenstellen van een proefbestand.													xxx	xxx	xxx	xxx	xxx							
3.3. Onderzoek naar de mogelijke wijzen van toegankelijkstelling.																			xxx	xxx				
3.4. Onderzoeken van statistische beveiligingseisen ten aanzien van de Volkstelling 1971.																					xxx	xxx		
3.5. Voorbereiden van de digitale archivering van de bestanden																							xxx	xxx